

Україні втрачену на користь Москви місію на Сході Європи – бути носієм правдивого православ'я.

Вести мову про УПЦ КП тут недоцільно. Позиція цієї церкви на сучасному етапі, її активне втручання в українську політику, постійна дискредитація УПЦ КП, робить неможливою думку щодо її участі в екуменічному діалозі. Тим більше, що провід цієї церкви, постійно заявляючи, що УПЦ КП є “неканонічною”, активно втручається у внутрішнє життя українських конфесій, розповсюджує агітаційну літературу антиукраїнського спрямування, і при цьому забуває, що саме вона є складовою частиною Московського Патріархату, а тому не може виступати єдиним виразником православних українців, як і те, що акт поглинання 1686 року з погляду канонічного права є неправомірним.

На думку А. Колодного, “слід відрізнити Православ'я України від Українського православ'я. Відомо, що Російська Православна Церква, структурною одиницею якої нині є наша УПЦ КП, певною мірою нині постає політизованою релігійною інституцією Російської Федерації” [Колодний А.М. Україна в її релігійних виявах.- С. 205].

Предметом екуменічного діалогу між УПЦ КП, УАПЦ та УГКЦ може стати єдиний Український Східний обряд та бажання створити Єдину Помісну Українську Церкву, яка мала б свій Київський патріархат, що здатний стати центром Східного християнства. Адже ці національно зорієнтовані конфесії об'єднує спільний обряд, національно- побутові та культові традиції, що сягають корінням ще первісних часів Київського християнства. Проте Східний обряд – це не лише культова система, сформована на ґрунті Сходу, але й той “своєрідно витлумачений містичний зміст Божого Об'явлення, який знаходить свій глибокий вияв у літургійному способі Богочинання. Він є насамперед своєрідним християнським світоглядом, створеним протягом століть у відповідних формах прославлення Всевишнього... Східний Візантійсько-Український обряд є історично зумовленим поєднанням християнського віровчення і традиційної культури нашого народу, таким поєднанням, що виступає в ролі форми вияву його національної духовності” [Там само.– С. 77].

Така перспектива можлива, але задля цього необхідна плідна співпраця ієрархів УПЦ КП, УАПЦ і УГКЦ, щире розуміння ними глибинних потреб віруючих, взаємне невтручання в церковні справи сторін, які несуть іншу духовну ідеологію. Лише за такої співпраці в Україні знову може постати єдина національна церква в складі єдиного Київського Патріархату, яка спроможна буде стати впливовим виразником духовних прагнень українців.

ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ РЕЛІГІЙНОЇ МІСІЇ РКЦ „КАРИТАС-СПЕС” В УКРАЇНІ

Актуальність теми зумовлена необхідністю вивчення сучасних релігійних процесів в Україні, оскільки політика державно-церковних відносин значною мірою потребує вивчення й вироблення більш ефективних їхніх моделей на основі загальноєвропейської практики. Крім того, соціальна спрямованість Римо-Католицької Церкви (далі РКЦ) спонукає до роздумів про роль та місце православ'я у сучасному світі, про доцільність збереження його консервативних традиціоналістських засад. У цьому контексті досвід місіонерської діяльності РКЦ має не тільки науково-пізнавальне, але й виразно практичне значення.

Варто зауважити, що більшість праць сучасних українських дослідників лише частково розкривають це питання. Цей аспект ними висвітлюється, як правило, сумісно з місіонерською діяльністю інших християнських конфесій, не виокремлюючи при цьому розгляді РКЦ (Див. праці: В. Єленського, Н. Адамович, Л. Филипович, О. Сагана, О.Недавньої та ін.).

Таким чином, написання статті базувалося, насамперед, на основі видань та матеріалів, представлених самою РКЦ в Україні. Зокрема, в Інтернет-виданні Місіонерської релігійної організації „Caritas-Spes” детально подаються напрямки діяльності, соціальні проекти та частково процес формування зазначеної місії на території України. Певну інформацію містять також статті ксьондзів та проповідників католицизму, надруковані в релігійно-суспільному виданні РКЦ Луцької дієцезії „Воля з Волині”, виданні Вищого Інституту релігійних наук св. Т.Аквінського „Парафіяльна газета”, журналах „Колегія”, „Сопричастя” та ін.

У зв'язку з тим, що з кожним роком „Карітас-Спес” здійснює все більше нових проектів (дана організація на сьогоднішній день має понад 30 своїх центрів у 12 областях України, то виникає потреба проаналізувати її роботу, показати динаміку розвитку та форми прояву РКЦ в суспільному житті нашої держави.

* Ворон Оксана Петрівна – аспірантка Рівненського державного гуманітарного університету.

Тому завдання статті полягає у спробі висвітлити основні напрямки харитативної діяльності „Карітас-Спес” в Україні за останні роки та коротко показати процес становлення вище згаданої організації.

Початок благодійницької діяльності „Карітас-Спес” сягає 1988-1989-х років, коли спонтанно й спорадично в Україну ввозилась та роздавалась гуманітарна допомога. До її надходжень багато сил доклав о. Юрій Нагорний, який фактично і став засновником даної організації. Керуючись тим, що в ті роки в Україні було багато різних громадських та релігійних організацій з найменуванням „Карітас”, засновники вирішили від самого початку називати свою Місію „Карітас-Спес”, аби їх не плутали з іншими „нерелігійними карітасами” [Допомога „Карітасу” – для виховання людини, а не помноження жебраків. // http://www.public.ua.net/~kairos/pages/pg_inreviu/Karitas.htm].

Так у 1990р. священником було зареєстровано громадську організацію „Карітас-Спес”, що в перекладі з латинської означає любов та надія. Створена організація не була на той час, ані церковною, ані релігійною, оскільки не було ще відновлено структуру Римо-Католицької Церкви в Україні. Офіційне визнання та схвалення благодійницької діяльності „Карітас-Спес” Церквою відбулося в 1991 році. Перша спроба зробити щось централізовано була в 1992 році, коли відповідальним за „Карітас” РКЦ призначили єпископа Житомирської єпархії Яна Пурвінського (тепер Київсько-Житомирський ординарій. – О.Ворон). На той час було прийнято рішення реєструвати „Карітас” як релігійні організації, підпорядковані і підзвітні єпископам. Незважаючи на всі труднощі і проблеми, харитативна робота розвивалася на базі парафіяльних „Карітасів” під контролем настоятелів, а всім „Карітасом” керував о. Юрій Нагорний, який доклав багато зусиль для розвитку його діяльності, активно співпрацюючи з „Карітас” Австрії, Франції, Нідерландів та деяких інших країн. Реєстрація організації „Карітас-Спес” дала можливість відкрити дорогу першим гуманітарним вантажам, які почали надходити до України й розподілялися цією організацією.

З 1995 року розпочалась перереєстрація всіх бюро „Карітас” з громадських на релігійні. В травні 1995р. Конференцією єпископату Римо-Католицької Церкви в Україні було засновано (як Релігійну Місію) „Карітас-Спес” та зареєстровано згодом 24 вересня 1996 року Державним Комітетом у справах релігій. Відповідальним (керівником) за Місію призначили єпископа Станіслава Широкоградюка. З того часу її офіційна назва Релігійна Місія „Карітас-Спес” РКЦ в Україні». З 1999р. зазначена Місія стала членом „Карітас-Європа” та „Карітас-Інтернаціоналіс”.

Після офіційної реєстрації Релігійна Місія „Карітас-Спес” наштовхнулася на нові перешкоди у здійсненні свого покликання. Так, у 1996році законодавство України зробило практично неможливим отримання гуманітарної допомоги з-за кордону. Через законодавчі акти активність оздоровлення дітей за межами України значно зменшилася.. Тільки деякі невеликі групи дітей, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, вдавалося відправляти на оздоровлення за кордон і паралельно здійснювати оздоровлення в самій Україні, наймаючи санаторії та будинки відпочинку. Такі старання були оцінені Папою Римським Бенедиктом XVI у зверненні, присвяченому 20-ій річниці Чорнобильської трагедії: „З цієї нагоди відчуваю обов’язок виразити глибоку підтримку родинам, асоціаціям, світським урядам і християнським спільнотам, які протягом цих років спричинилися до розміщення і лікування дорослих, а в особливий спосіб – дітей, вражених наслідками цієї болісної події. Ми в черговий раз молимося за жертви, кількість яких прийняла такі великі масштаби, і за тих, хто носить на своєму тілі ці знаки” [Чорнобильська трагедія. Слова Папи Римського Бенедикта XVI з нагоди 20-ої річниці Чорнобильської трагедії // <http://www.catholicmedia.org.ua>].

Однак, незважаючи на згадані перешкоди, завдяки допомозі добродійних організацій, переважно закордонних, зокрема таких як: „Карітас” Німеччини, Австрії, Франції, а також католицькій організації „Renovabis”, активність допомоги римо-католиків в Україні зростала. Зауважимо, що з подібними труднощами стикалися практично всі релігійні організації. Справа в тому, що тривалий час в суспільстві нав’язувалось переконання в „досконалості” державної системи Радянського Союзу, громадяни якого не потребували жодної допомоги, а будь-які дії з боку Місій розцінювались як підрив авторитету „передової” держави. Через те й склалося так, що: харитативну діяльність, яка є серцевиною соціальної значущості Церкви, було цілковито заборонено. „Тому з падінням комунізму, – зазначає М. Мартинович, – Церква в деякому сенсі повинна була почати все з початку” [Маринович М. До проблеми релігійної свободи в Україні: місцеві церкви і закордонні місіонери // Сучасність.- 1997.- №2.- С. 66]. Посилаючись на слова В. Климова з цього приводу, варто зазначити, що навіть „ще донедавна державою... вважалося, що справа церковного добродійництва та милосердя є зайвою, оскільки державні органи самі справляться з подібною місією і своєю діяльністю у сфері охорони здоров’я, роботою з соціально незахищеними верствами населення тощо доведуть непотрібність втручання у ці проблеми ще когось окрім державних структур” [Церква і політика: від президентських виборів 2004 року до

парламентських виборів 2006 року.// Матеріали Круглого столу 17 -18 лютого 2005 року/ Упорядники А.Колодний та Л.Филипович.- К., 2005.- С.123].

З огляду на те, що „Карітас-Спес” є не державною, а релігійною (католицькою) організацією, у поліконфесійній (з переважаючою кількістю вірних Православної церкви) державі, вона не концентрується лише на своїх одновірцях, як це, наприклад, роблять єврейські добротинні організації. При наданні допомоги „Карітас-Спес Україна” не робить жодних обмежень ані з огляду на етнічність чи національність потребувачого, ані на його релігійну приналежність. За словами працівників Місії, все залежить лише від того, чи знаходиться людина в стані матеріальної або ж духовної потреби.

Зокрема, на офіційному Інтернет-сайті Релігійної Місії „Карітас-Спес” визначаються наступні принципи (цінності), якими члени організації керуються при наданні допомоги: духовність (всі проекти організації націлені на духовний розвиток людини, матеріальна допомога має забезпечити лише задоволення необхідних потреб); почуття власної гідності (суспільство не повинно ігнорувати знедолених, а сприймати їх як людей, що потребують допомоги); рівність.

Робота Місії здійснюється не лише за підтримки закордонних служб фінансування, діяльність яких припиняється (про що йтиметься далі), а передусім завдяки власним зусиллям та бажанні. „У своїй діяльності, – зазначає єпископ С. Широкоградюк, – ми спираємося на соціальне вчення Католицької Церкви, на авторитет Святішого Отця, який щоразу наголошує на потребі розвитку харитативної праці, сприянні солідарності багатих і бідних... Ми повинні бути Церквою, яка виходить на зустріч людині, її потребам” [Допомога „Карітасу” – для виховання людини, а не помноження жебраків.// http://www.public.ua.net/~kairos/pages/pg_inreviu/Karitas..htm].

Спектр діяльності „Карітас-Спес” в Україні є дуже широким. Зокрема, волонтерами та сестрами-монахинями РКЦ здійснюється ряд проектів, які допомагають державі у подоланні таких суспільних проблем, як ВІЛ та СНІД, дитяча безпритульність, дитяче сирітство, торгівля людьми, малозабезпеченість (бідність) та ін.

В період з 25 по 29 жовтня 2005 року в м. Бердянську, Запорізької області в Центрі „Quo Vadis” (харитативний центр „Карітас-Спес Бердянськ”) відбувся семінар для священників та сестер-монахинь Харківсько-Запорізької дієцезії на тему: ”Медико-психологічні та соціальні аспекти ВІЛ/СНІД”. Цей семінар провадився в рамках проекту „Просвіта та збільшення обізнаності про проблему ВІЛ/СНІД”

(„HIV/AIDS Education and Awareness”), що реалізується за підтримки „Карітас” Німеччини та є частиною всеукраїнської програми „Карітас-Спес” із запобігання поширенню ВІЛ/СНІД та допомоги людям, що живуть з цією проблемою. Семінар проводили представники Благодійного Фонду „Логос” (м.Миколаїв). Цей Фонд має багатолітній досвід роботи в галузі профілактики захворювання на цю невиліковну хворобу, а його співробітники є дипломованими спеціалістами у галузі психології, медицини тощо. Під час семінару розглядалися як загальні питання ВІЛ/СНІД (що собою являє інфекція імунodefіциту людини та подальша хвороба, та які є шляхи інфікування, якими шляхами ВІЛ не передається; методологія профілактики ВІЛ/СНІД тощо), так і особливості соціальної та психологічної реабілітації й ресоціалізації ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД. Потреба в такому семінарі була зумовлена, передусім, шаленим ростом кількості інфікованих серед молоді та дітей. За даними Українського центру профілактики та боротьби зі СНІДом, з 1987 по 2003 рік у країні офіційно зареєстровано 57,14 тис. носіїв ВІЛ, з яких 5 233 є діти. На СНІД за цей час занедужало 4,96 тис. дорослих і 170 дітей, а померло від цієї хвороби 2,8 тис. дорослих і 95 дітей. Причому найгіршим є те, що 80% уражених – люди віком до 30 років. Реалізація у подальшому цього проекту вимагала профілактичної просвіти, медичної та психологічної допомоги, соціальної підтримки. Тому мета даного проекту полягала в наступному: проведенні інформаційної роботи з дітьми та молоддю; поширення інформаційних матеріалів серед молодого покоління; організація проведення семінарів-тренінгів для священників, співробітників „Карітас-Спес”; створення центрів по наданню інформації з ВІЛ/СНІДу з активним залученням до інформаційної роботи волонтерів.

Зважаючи на те, що сфера діяльності „Карітас-Спес” постійно розширюється, постає проблема пошуку і залучення волонтерів та працівників Місії. Особлива увага при цьому надається волонтерству. Перебудовуючись на дещо новий формат допомоги (допомога порадою, співчуттям), „Карітас-Спес” прагне розширити свою діяльність саме завдяки молоді, виховуючи у неї безкорисливе служіння потребувачому. У папському листі „Novo millennio sneunte” зазначається: „Сьогодні потрібна нова „уява милосердя”, проявом якої буде не стільки і не лише результат допомоги, а вміння бути ближнім для страждаючої людини, бути солідарним з нею так, щоб жести допомоги не відчувалися як принижуюча милостиня, а як засвідчило свідоцтво братерської спільності благ” [Остерва-Чекай М. Милосердя зобов’язує // Волання з Волині.- 2005.- №6 (67).- С. 20].

Паралельно із допомогою чернечих орденів, які залучаються до роботи, свій внесок в діяльність роюоти «Карітас–Спес» робить і Вищий Інститут Релігійних наук св. Т.Аквінського. На початку 1990-х років, коли цей заклад був ще коледжем, його декан наголошував: „Нам треба підготувати працівників для „Карітасу”, тобто, щоб ці люди мали богословську освіту і в той же час були підготовлені до діяльності милосердя” [Поки що коледж. А далі? (З деканом Київського Коледжу Католицької теології св. Т.Аквінського розмовляла Г.Барановська) // Колегія.- 1994.- №1.- С.109].

Певний час організація „Карітас-Спес” надавала інформацію з питань працевлаштування за кордоном та здійснювала консультації з цього питання або ж направляла до організацій, які займаються виняткові питаннями праці за кордоном та вирішують пов’язані з таким працевлаштуванням проблеми. Потреба у створенні такого органу була пов’язана із станом великої кількості молодих людей, що постраждали від нечесних роботодавців за кордоном, а також із проблемою торгівлі людьми. Але, на жаль, ця діяльність проводилася лише до 2005 року в м. Луцьку. На сьогоднішній день, у зв’язку із браком коштів, така практика припинена.

Залежно від регіонального розташування кожного окремого осередку „Карітас-Спес” реалізує специфічні види проектів (місцеві), зорієнтовані на вирішувати проблем саме цього регіону. Зокрема, в Дрогобичі проводиться соціальна та юридична допомога біженцями, в Мукачево – організовано Католицький Ліцей, де навчаються діти із Закарпаття (разом 65 осіб). У Києві функціонує гуртожиток для студентської молоді, який був відкритий у вересні 2004 року за допомогою німецької благодійної організації „Renovabis”. Такі гуртожитки діють також в Мукачево та Ужгороді. Для уточнення і кращого розуміння ролі організації „Renovabis” зазначимо, що це – акція німецьких мирян-католиків, що створена для обміну благами і дарами між ними та мирянами з країн Східної та Центральної Європи. Вона є своєрідною формою міжнародної солідарності. За словами працівника цієї організації, голови загального об’єднання мирян-католиків Австрії д-ра Георга Копецького, проекти, які фінансуються організацією, мають не лише харитативну спрямованість, а й направлені на освіту священників та мирян, котрі причетні до роботи в Україні [API-інтерв’ю // Агенція релігійної інформації.- 1996.- №4 (119).- С. 11-12].

„Карітас-Спес” активно проводить роботу й у напрямку допомоги бідним та самотнім людям похилого віку. Так, 14-16 вересня 2005 року в Одесі, у монастирі отців-паллотинів (Товариство

Католицького Апостольства), відбувся навчально-практичний семінар для працівників „Карітас-Спес”, які задіяні в проекті „Опіка на дому”, що здійснювався за підтримки Німецького „Карітасу” (Deutscher Caritasverband). Проект реалізується в Києві, Одесі, Стрию, Запоріжжі, Бердянську, Кам’янці-Подільському. Кількість людей похилого віку, якими опікувались „карітасовці” у різних містах, була різною. За даними Інтернет-сайту Релігійної Місії „Карітас-Спес”, Соціально-Пасторський центр ім. Івана Павла II (Київ) під постійною опікою на дому має 50 осіб. За минулий рік ними було надано допомогу (одяг, взуття, ліки, послуги перукаря та юриста) приблизно трьом тисячам потребуючих. У Бердичеві, згідно проекту, задіяними було 2 співробітники „Карітас-Спес-Бердичів” та 4 волонтери. Відповідно допомогу в 2005 році отримувало 35 особи: 23 людини – одинокі, хворі люди похилого віку; 7 осіб – люди, що мають рідних, але перебувають у важкому стані; 5 осіб – важкохворі та прикуті до ліжка.

З метою допомоги зазначеній категорії людей було також організовано роботу двох будинків для людей похилого віку, в яких працівники „Карітас-Спес” опікуються та доглядають мешканців цих будинків. Крім осіб похилого віку, там також проживають люди з обмеженими можливостями. При центрі „Карітас-Спес Городок” існує та утримується Будинок Милосердя для самотніх, недієздатних, хворих людей, де кількісно переважають особи похилого віку. На сьогоднішній день в Будинку Милосердя проживає 43 особи. Всі підопічні мають постійну опіку, триразове харчування, щоденний медичний догляд. Збудовано будинок стараннями отця Владислава Вангса. Пізніше добудовано ще один будинок за підтримки західних благодійних організацій „Карітас-Польща”, „Renovabis”, „Kirche in Not”. Незважаючи на те, що на сьогодні існує величезний попит на вказані Будинки Милосердя, туди передусім приймаються самотні особи, які позбавлені будь-якої опіки людей. Завдяки сучасно обладнаній кухні паралельно існує практика видачі безкоштовних гарячих обідів для пенсіонерів з смт. Городок, що не проживають у будинку. Безкоштовні обіди надаються також дітям-сиротам та дітям з малозабезпечених сімей.

Для людей, яким офіційна медицина недоступна (безпритульні, багатодітні, одинокі пенсіонери) надана медична допомога. Медичну допомогу та медикаменти отримують також парафіяни і будь-яка особа, за словами „карітасовців”, яка до них звертається. Допомога проводиться у формі фінансування операцій, лікування за кордоном (Польща, м.Ополе), надання безкоштовних ліків, створення реабілітаційних центрів

(лікарські кабінети), консультацій, наданні інвалідних візків, відвідування хворих у лікарні тощо.

Однак найбільше проектів „Карітас-Спес” в Україні направлено на допомогу дітям, які є найменш захищеними і слабкими перед існуючою реальністю. Серед них, зокрема, діти таких категорій: діти-інваліди, сироти, діти з багатодітних та малозабезпечених родин, а також „діти вулиці”. Допомога дітям вище названих категорій надається передусім у формі соціальної допомоги. Особливе місце при цьому відведене хворим дітям, які потребують не стільки матеріальної, як моральної підтримки. В своєму Посланні з нагоди II Всесвітнього дня хворих покійний Папа Іван Павло II наголошував: „... допомагайте і служіть хворим, а також всім, хто страждає, передусім шануючи їхню людську гідність, а очима віри визнаючи в них присутність Ісуса, що терпить. Стережіться байдужості, яка може стати наслідком звички. Щоденно пам'ятайте обов'язок бути братами і сестрами для всіх без винятку; до незамінного внеску вашого професіоналізму, об'єднаного з відповідними структурами, додайте „серце”, адже лише йому під силу зробити вашу працю гуманною (пор. Salvifici doloris, 29)” [Послання Папи Йоана Павла II 3 Нагоди II Всесвітнього дня хворих // Колегія.- 1994.- № 1.- С. 126]. Зокрема, в м. Бар діє проект „Допомога дітям інвалідам”. Він охоплює постійною опікою 50 осіб віком від 7 до 17 років. Проект діє від 2000 року. Регулярні зустрічі „У колі друзів”, шахові та шашкові турніри, перегляд відеофільмів, лялькові вистави, організація екскурсій, відвідування дітей обмежених у пересуванні, надання гуманітарної допомоги – ось основні напрямки роботи в рамках даного проекту. У реалізації проекту допомагають волонтери, методисти і гуртківці загону „Милосердя”, Центру позашкільної роботи з дітьми та підлітками районного відділу освіти, РКП св.Анни. Створено також у м.Виноградово знаходиться Будинок для дітей-інвалідів ім. Св. Терези. Тут забезпечуються умови для відновлення здоров'я, соціальної адаптації, професійної орієнтації дітей, що мають органічні та функціональні захворювання внутрішніх органів та систем, або вади психофізичного розвитку. Щорічно послугами Центру користується близько 80 дітей-інвалідів. Функціонування проходить за допомогою

Фонду Францисканської Місії на Закарпатті та Franziskaner für Mittel und Osteuropa, Wien, а також частково з допомогою держави (придбання палива для перевезення дітей).

При розкритті проблеми професійної орієнтації дітей вище згаданої категорії варто зупинитися і на розгляді діяльності школи „Надія”. Ця школа створювалася як спеціальний навчальний заклад для

дітей інвалідів, хворих на церебральний параліч, котрі не мають можливості відвідувати інші навчальні заклади. Навчальний процес школи „Надія” здійснюється за двома формами – стаціонарною і гувернантською. При стаціонарній формі навчання батьки приводять дітей-інвалідів до школи, де вони перебувають повний робочий день і навіть у нічний час, якщо цього бажають батьки. Що стосується гувернантського підрозділу, а це більша частина дітей школи, то за такої форми вчителі молодших класів і спеціалісти-дефектологи відвідують дітей вдома і проводять заняття індивідуально в домашніх умовах. Серед основних напрямків діяльності школи варто назвати перш за все освітній — надання дітям можливості отримати освіту в рамках вимог державних стандартів. Другий важливий напрямок стосується соціальної реабілітації дітей, пристосування їх до життя в позашкільний період. І, нарешті, третій блок— медична реабілітація дітей. Торкаючись цієї проблеми, директор школи наголошує: „Як це не дивно, але діти-інваліди взагалі залишились без медичного обслуговування і тільки тому, що держава виявилась не в змозі надати нашій школі ставки медичних працівників” [Школа „Надія” // Колегія.- 1994.- №1.- С.129]. Варто визнати, що дуже часто неврегульованість питань захисту інвалідів у законодавстві нашої держави полишає таких людей осторонь, не надаючи їм жодних шансів „на виживання”. І саме тут доречно згадати слова Папи Івана Павла II: „Було б річчю вкрай негідною ані людини, ані людського суспільства, якби до громадського життя допускалися лише винятково здорові люди, адже в такий спосіб ми отримали б небезпечну форму дискримінації слабих і хворих сильними і здоровими... Важливе завдання стоїть в цьому аспекті перед державою, бо рівень її цивілізованості вимірюється повагою, якою вона оточує своїх найслабших громадян” [Єзеницький Войцех. Місце та роль інвалідів у суспільстві // Колегія.- 1994.- №1.- С.120].

Тривалий час робота з дітьми-інвалідами не мала спонсорської підтримки, їх фінансувала тільки держава, чого звичайно було замало. Але з часом допомога почала надходити від католицьких організацій. Так, через „Карітас-Сепс” надавалась гуманітарна допомога, час від часу влаштовувалися різні свята. Нині допомога з боку Римо-Католицької церкви стала розвиненою завдяки Фонду, організованому єпископом Яном Пурвінським.

Також Релігійна Місія „Карітас-Спес” Римо-Католицької церкви надала допомогу на суму 2980 грн. дитячим відділенням Волинської обласної психіатричної лікарні та туберкульозного об'єднання, територіальному центру з обслуговування інвалідів та людей похилого

віку в м. Староконстантинів Хмельницької обл. [У Державному Комітеті у Справах Релігій // Людина і світ.- 2004.- №4.- С.38].

У зв'язку з тим, що держава не достатньо забезпечує потреби дитсадків, „карітасовці” надають свої кошти на підтримку роботи таких закладів, взявши над ними шефство. За даними Інтернет-сайту аналізованої Місії в Закарпатській області, „Карітас-Спес-Мукачево” взяло шефство та активно опікується цілим рядом дитсадків: с. Кобилецька Поляна (Рахівський р-н.)– 20 дітей; смт. Великий Бичків (Рахівський р-н.) – 28 дітей; смт. Солотвино (Тячівський р-н.) – 48 дітей; смт. Буштино (Тячівський р-н.) –45 дітей; с. Королево (Виноградівський р-н.) –25 дітей; с. Фанчикове (Виноградівський р-н.) – 25 дітей; м. Виноградово – 50 дітей; с. Клинове (Виноградівський р-н.)–20 дітей. Останній дитсадок відрізняється від інших тим, що є державним закладом, де держава фінансує зарплату та комунальні послуги, а на „Карітас-Спес” покладено лише забезпечення харчуванням. В усіх дитсадках такого типу виховання дітей проводиться, зрозуміло, в релігійному дусі. Підтримує „карітасовців” в організації роботи таких дитсадків Фонд Францисканської Місії на Закарпатті та Franziskaner für Mittel und Osteuropa, Wien.

Поряд з цим „Карітас-Спес” займається організацією дитячих будинків сімейного типу, в яких постійно проживають діти-сироти та діти, позбавлені батьківської опіки. За словами голови „Карітас-Спес” єпископа Станіслава Широкоградюка, „сьогоднішній пріоритет – це робота з дітьми-сиротами. І якщо за рік через „карітасівські” табори відпочинку проходить 2700 дітей, а 15 сиріт користуються нашою повною опікою, – це вже конкретні результати нашої праці” [Допомога „Карітасу” – для виховання людини, а не помноження жебраків.// http://www.public.ua.net/~kairos/pages/pg_inreviu/Karitas..htm].

Вихованням дітей займаються сестри-монахині та спеціально підготовлені вихователі. В будинках діти проживають постійно до повноліття, навчаються в загальноосвітніх школах, відвідують дитячі садки, отримують добре виховання, а найголовніше – отримують любов, якої не мали або були позбавлені, навіть маючи батьків [Дитячі будинки.// <http://www.caritas-spes.org.ua/proekts..htm#2>].

Одним із таких закладів є „Дім св.Йосипа” для дітей-сиріт в Києві, що був відкритий влітку (14 липня) 2001 року (розрахований на 12 дітей). Заснований він за підтримки релігійних громад і церковних установ Австрії та Німеччини, зокрема фірми „Хенкель”. Усвідомлюючи величезну користь будинків сімейного типу та радіючи відновленню в Україні такого благодійництва єпископ, С.Широкоградюк, коли освячував

„Дім св. Йосипа” зазначив: „ Наші можливості розширюються, і прикладом цього є освячення будинку – сподіваємося, не останнього... Але, з іншого боку, нам не хочеться, щоб таких будинків було багато. Краще, щоб були здорові сім'ї” [Янушевська Я. „Карітас” + „Хенкель”= турбота про дітей // Парафіяльна газета.- 2001.– №20 (199).– С.8]. Зараз у ньому перебуває 8 дітей віком від 1,5 до 14 років з перспективою приймати ще дітей в майбутньому. Подібним закладом є також „Дім Марі”, який було відкрито в 2003 році у Житомирі, де виховується 8 дітей від 1,5 до 14 років. Діти знаходяться на опікунстві вихователів. А в 2004 році тут відкрився й „Дім св. Йосипа”, в якому перебуває 7 дітей-сиріт від 1,5 року до 15 років.

Вище названі будинки не є єдиними в Україні, що створювалися за сприянням „Карітас-Спес”. Такий будинок функціонує в смт. Ярмолинці Хмельницької обл. (створено в 2000 р.). В Мукачево є дитячий будинок „Сім'ї Бюргер” (перейменовано з „Філіпа Нері”), в якому перебуває 10 дітей під опікою молодої пари батьків-вихователів. За цей період останній заклад був фінансований за допомогою особистого пожертвування з Австралії, Фондом „Віри” на Закарпатті (Угорщина), Фондом Францисканської Місії на Закарпатті (Угорщина), надходить допомога і від кількох родин з Угорщини. В смт. Великий Березний діє дитячий будинок „Св. Гавриїла” (11 дітей) та дитячий будинок „Цариці Миру” (7 дітей). В першому директор „Карітасу” є паралельно матір'ю-вихователем, в другому вихователем дітей є сестра-монахиня зі Словаччини. Фінансування проходить від „ Карітас-Чехія”. Дитячий будинок в смт. Хуст імені „Св. Франциска” нараховує 13 дітей, який утримується за допомогою багатьох малих спонсорів, в тому числі однієї швейцарської парафії, французького благодійного фонду, Фондом Францисканської Місії на Закарпатті, родини з Угорщини. У Львівській області „Карітас-Спес” допомагає двом дитячим будинкам сімейного типу. Ці будинки розташовані в м. Бібрка, у якому постійно проживає 9 дітей та м. Самбір, де сестри Родини Марії доглядають за дітьми-сиротами (перебуває 4 дитини).

Здійснюється допомога та виховання молоді і через Будинки соціального захисту дітей з малозабезпечених сімей. Один із будинків такого типу знаходиться у м. Виноградово Закарпатської обл. Цей будинок (ім. Св. Гедвіга) наданий в оренду Виноградівському районному центру соціальних служб для сімей, дітей і молоді. В ньому проводиться програма з наступних питань: невідкладна та тривала соціально-психологічна, інформаційно-консультативна допомога з проблем конфліктів, узалежнень та насилля з денною формою перебування;

індивідуальні діагностичні бесіди з метою виявлення актуальних проблем клієнтів, ступеня психологічного стресу, всестороння допомога в їх вирішенні; кваліфіковане медичне обстеження, діагностика, медико-соціальна адаптація і реабілітація.

У м. Бар Вінницької обл. в рамках реалізації проекту „Молодіжний християнський центр”, який розпочав роботу у 2002 році – приділяється увагу християнському вихованню молоді через організацію альтернативних форм проведення вільного часу, відмінних від тих, що їх диктує сьогоденне суспільство. Це – організація реколекцій, оаз для дітей та молоді.

Впродовж останніх років в Україні особливо активно діє акція „Різдвяна допомога дітям”. Серед католицької спільноти вона стала навіть традицією. Суть акції в тому, що напередодні Різдва у католицьких храмах України волонтери і співробітники „Карітас-Спес” розповсюджують так звані вігільні свічки. У Святвечір (або, як це називають у традиції Католицької Церкви – на Вігілью Різдва) вірні запалюють ці свічки на своїх святкових столах, що символізує Христа, який надходить. Характерним є те, що свічка не має визначеної вартості й кожен дає за неї пожертву на власний розсуд та відповідно до власних можливостей. Усі кошти зібрані під час акції витрачаються на різдвяні та новорічні подарунки дітям-сиротам, дітям з проблемних родин, дітям з малозабезпечених та багатодітних сімей, дітям біженців тощо..

Однією з найбільш гострих проблем українського суспільства є й так зване соціальне сирітство та проблема „дітей вулиці”. На думку працівників „Карітас-Спес”, для подолання такого явища слід вдатися до створення центрів, де діти зможуть отримати любов та розуміння. Такими центрами стали Світлиці, „ в котрих діти отримують фізичну та духовну реабілітацію, відчувають свою потрібність та значущість, оцінюють гідність кожного людського створіння, незалежно від соціального стану чи віку, [Світлиці. // <http://www.caritas-spes.org.ua/proekts..htm#4>]. Їх діти відвідують після занять у школі. В деяких центрах Світлиці поєднані з їдальнями для дітей. Перебування там дітей починається з обіду. Також у всіх світлицях дітям допомагають зробити шкільне домашнє завдання, після чого є час для занять за інтересами, забав, екскурсій, занять з катехізису. Серед основних завдань, які перед собою ставлять працівники світлиць, такі: допомога батькам у вихованні дітей в дусі моральності та християнських цінностей; підвищення відповідальності батьків за виховання власних дітей, популяризація у цьому руслі передового досвіду найкращих батьків; своєчасне виявлення дітей, які потребують

допомоги, проведення з ними виховної роботи, влаштування екскурсій, вечорів відпочинку тощо.

Такі світлиці та притулки для дітей є у Харкові, Кам'янець–Подільському, Львові, Херсоні. Головною ділянкою роботи Кам'янець–Подільського осередку є опіка та виховання молоді. Вже 4 роки діє в місті благодійна „Світлиця” для дітей з проблемних, багатодітних сімей, напівсиріт та обездолених, домом яких довгий час була вулиця. На сьогоднішній день за даними „Карітасу” світлицю відвідують 25 дітей. Навесні 2004 року розпочато будівництво Благодійного Центру імені єп. Яна Ольшанського, в якому діятиме світлиця, їдальня та гуртожиток для бідної студентської молоді. Благодійний Центр розташований неподалік Кафедрального Собору у Кам'янець–Подільську.

З допомогою „Карітас-Спес” організовано також роботу благодійних їдалень для безпритульних дітей. Такі їдальні розташовані переважно у найбільших містах України (Львів, Бердичів, Харків, Запоріжжя, Бердянськ, Мукачєво, Ужгород та ін) та у містах, де активно функціонує мережа РКЦ, а відповідно – і розташовані центри „Карітасу”. Зокрема реалізується проект за участі Римо-Католицької парафії св.Анни, допомоги центрального бюро „Карітас-Спес”, місцевих підприємств, територіального центру соціальної допомоги.

Отже, на основі згаданих соціальних проектів можна стверджувати про неабиякий внесок Місії у розвиток харитативної діяльності в Україні. Спрямувавши чималі сили в русло допомоги, РКЦ дедалі більше зміцнює свої позиції в нашій державі, що на даному етапі є стимулюючим фактором, для більш активного залучення Православних церков до благодійницької справи.

*В.Буграк** (м. Київ)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕЙ ІКОНОГРАФІЧНОГО ОБРАЗУ В УКРАЇНІ

Після християнізації Київської Русі народні елементи починають проникати у церковний живопис. Культура, яка формувалася у народі віками, відповідно до закономірностей дії механізму етноконфесійного синкретизму,⁵⁸ не могла не вступити у взаємодію із новою для України

* Буграк Володимир - аспірант Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України.

⁵⁸ Дет. див.: Саган О.Н. Національні прояви православ'я: український аспект.- К., 2000.- С. 23-81.